

Evaluation of University Learning and Educational Environment Based on Students Viewpoint (Case Study: University of Mohagheh Ardabili)

Taher Yahyavi: Graduated M. A. Student, Educational Sciences Department, Humanities Faculty, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

Yousef Namvar*: Faculty Member, Educational Sciences Department, Humanities Faculty, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

Abstract: This study was conducted to evaluate the learning and teaching environment of the university based on students' viewpoint (case study of Mohagheh Ardebili University). The research method was a descriptive cross-sectional study. The statistical population of the study consisted of all students of Mohagheh Ardebili University that 375 of them were selected using stratified sampling method. The required information was collected through the Dundee Ready Education Environment Measure (DREEM) questionnaire. Data were analyzed using one-sample t-test, t-test and one-way analysis of variance by SPSS software. Based on the results, the learning environment in Mohagheh Ardabili University has a good condition for students. According to the results, there is no significant difference based on gender and academic year between the viewpoints of students, but there is a significant difference between the learning environment and the educational environment in terms of educational level, field of study, faculty, age and marital status.

Key words: Learning environment, educational environment, student perception, Mohagheh Ardabili University.

*Corresponding author: Faculty Member, Educational Sciences Department, Humanities Faculty, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

Email: yosefy650@yahoo.com

مقدمه

یادگیری امری متداول و جاری در زندگی روزمره انسان است که با توجه به وقوع آن در زمینه‌های گوناگون زندگی باید برای آن نوعی ارزش‌سازشی زیستی در نظر گرفت چنان که آن را به منزله ابزار یا فرایندی سازشی برای ارزیابی و تغییر سازنده به منظور پیشبرد امور و کنش‌های مختلف می‌توان تلقی کرد. با در نظر گرفتن این نکته که انسان از بدو تولد درگیر تعامل با محیط پیرامون خویش است، یادگیری را در جای جای زندگی و در همه شئون آن می‌توان یافت (حسن آبادی ۱۳۹۶). بنابراین دانستن و آگاهی از فرایند و ابزاری چنین ضروری و کاربردی، اهمیتی ویژه برای علت یابی، جهت دهی و بهبود بخشیدن یا کاستن از کارایی و بازدهی یادگیری بنا به موضوع و موقعیت آن دارد با این حساب آگاهی علمی درباره یادگیری برای ایجاد و بهبود عملکردها یا کارکردهای سازنده (زبان‌آموزی، مهارت‌ها، آموزش و پرورش رسمی و شایستگی‌ها) و مثبت، کاستن از عملکردها یا کارکردهای فرساینده و منفی (اختلالات یادگیری، بدآموزی‌ها، رفتارهای نابهنجار، افکار و ارزیابی منفی مرضی و ترس‌های نابجا)، بهبود شیوه‌های فرزند پروری، اتخاذ درمان مؤثر برای بیماری‌ها و ناهنجاری‌ها ارزشی شایان توجه دارد (سیف ۱۳۹۳). پس دستیابی به قله‌های دانش و فرهنگ و پیشرفت کشور در زمینه‌های علمی و فرهنگی و اجتماعی، ریشه در آموزش و پرورش دارد و ایجاد و تأمین فضای آموزشی مناسب و هماهنگ با نظام آموزشی کشور از مهم‌ترین لوازم دستیابی به این امر مهم است. بدیهی است ویژگی طراحی فضاهای آموزشی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر موفقیت نظام آموزشی و پرورشی است. طراحی ساختمان مدارس یا هر ساختمان دیگری مستلزم شناخت شرایط محیطی و اقلیمی، ویژگی معماری با هویت محلی منطقه‌ای،

فناوری مناسب ساخت و از طرفی، استفاده از خلاقیت طراحانه در جهت بالا بردن کیفیت کالبدی و ابعاد زیباشناختی است از طرفی هم یادگیری فرایند پیچیده‌ای است که در آن عوامل گوناگونی نقش دارند یکی از این عوامل تأثیرگذار در فرایند یاددهی و یادگیری، زمینه و محیط آموزشی و یادگیری است (ریکلمه ۲۰۰۹). محیط آموزشی و یادگیری در هر عرصه یادگیری و یاددهی متفاوت است. محیط یا فضای حاکم بر یادگیری بیشتر به چگونگی اجرای برنامه‌های درسی، نگرش و عملکرد معلمان نسبت به یادگیری، فرهنگ سازمانی، مؤسسه آموزشی، دیدگاه و درک دانشجویان از شرایط اجتماعی موجود مربوط می‌شود (وانگ و همکاران ۲۰۱۱؛ آقاملایی ۲۰۱۱). محیط حاکم بر فضای آموزشی عامل تعیین‌کننده در ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجویان است، زیرا رفتارهای منتج به یادگیری بهتر و پیشرفت تحصیلی را تقویت می‌کند (جن ۲۰۰۱؛ به نقل از فرج پور و همکاران ۱۳۹۵). بلوم (۱۹۶۴) محیط یادگیری را به عنوان شرایط، نیروها و محرک‌های بیرونی که فرد را به چالش می‌کشاند، تعریف می‌کند این نیروها ممکن است شرایط و نیروهای فیزیکی، اجتماعی، فکری و ذهنی باشند (نقل از فغانی و همکاران، ۱۳۹۲). در کل یادگیری به عوامل متعددی بستگی دارد اما یک گام اساسی مشارکت دادن یادگیرنده در فعالیت‌های آموزشی و یادگیری است، این مسأله تحت تأثیر انگیزه و ادراک او قرار دارد، آن هم به نوبه خود به تجارب قبلی یادگیرندگان، سبک‌های یادگیری، محیط و زمینه‌ای که در آن آموزش اتفاق می‌افتد بستگی دارد (محمدی و محمدی ۱۳۹۲). آموزش نه تنها به انتقال اطلاعات، بلکه همچنین به سهیم نمودن تجارب، ایجاد زمینه و محیط مساعد برای یادگیری نیز مربوط می‌شود و دانشگاه محیطی است که انتظار می‌رود در آن

معدل و مقطع تحصیلی نبود و فقط در حیطه آموزش، دانشجویان پسر دیدگاه مثبت تری داشتند و همینطور در حیطه شرایط اجتماعی دانشجویان ساکن در منزل شخصی دیدگاه مثبت تری داشتند. اکبری بورنگ و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق با عنوان بررسی ادراک از محیط یادگیری به عنوان یکی از عوامل شکل دهنده برنامه درسی پنهان در دانشجویان به این نتیجه دست یافتند که ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود و جو آموزشی بر حسب جنسیت آنان متفاوت می باشد. ذوالفقاری و بیجاری (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان دیدگاه دانشجویان پزشکی از محیط آموزش بالینی بیمارستانهای آموزشی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی بیرجند بر اساس مدل دریم به این نتیجه دست یافتند که میانگین نمرات محیط های آموزشی در همه ابعاد بالاتر از میانگین است و میانگین وضعیت نمره آموزش در بخش های مختلف دارای تفاوت معناداری می باشد. جلیلی و صحابی (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان ارزشیابی محیط آموزشی بر اساس مدل دریم از دید دانشجویان به این نتیجه دست یافتند که بین میانگین امتیاز محیط آموزشی دانشگاه از دیدگاه دانشجویان و اطلاعات دموگرافیک (سن، تأهل و سال تحصیلی) تفاوت آماری معنی داری مشاهده نشد. محمدی و محمدی (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان ادراک دانشجویان از محیط یادگیری و آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی به این نتیجه دست یافتند که تفاوت میانگین نمرات اساتید در بعد یادگیری بر حسب دانشکده و گروه آموزشی از نظر آماری معنادار بودند ولی تفاوت میانگین نمرات بر حسب جنسیت از نظر آماری معنادار نبود. فغانی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیق خود با عنوان بررسی دیدگاه دانشجویان در خصوص جو آموزشی بر اساس مدل دریم به این نتیجه دست یافتند که جو آموزشی از دیدگاه دانشجویان نیمه

دانشجویان فعالیت های مختلف یادگیری را تجربه نمایند، مشخص شده است که برنامه‌ی آموزشی مهم ترین تعیین کننده محیط یادگیری بوده و محیط یادگیری موثرترین تعیین کننده رفتار آموزشی می باشد (دیمیرن و همکاران ۲۰۰۸). محیط آموزشی در دانشگاه‌ها نقش مهمی را در تربیت فارغ التحصیلان ماهر ایفا می کند. مهمترین ابعاد در محیط، فعالیت‌های تدریس و آموزش و همچنین تعامل مدرس - دانشجو در محیط روزمره دانشگاه‌هاست. در محیط یادگیری، مدرسین تاثیر زیادی بر یادگیری اثر بخش دارند (محمدی و محمدی ۱۳۹۳) همچنین، محیط آموزشی بر رفتار دانشجو تأثیر به سزایی دارد و با موفقیت، رضایت و تحقق اهداف دانشجو ارتباط دارد. لذا درک و شناخت مسایل محیط آموزش و عوامل مرتبط با آن برای دگرگونی، تعدیل و مدیریت برنامه های آموزشی اساسی، در یک محیط یادگیری خوب برای ارایه‌ی آموزش با کیفیت نیاز حیاتی می باشد (خوشگفتار ۲۰۱۴؛ مناکا و همکاران ۲۰۱۰). در همین رابطه حسینی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود با عنوان بررسی دیدگاه دانشجویان از محیط یاددهی یادگیری بر اساس مدل دریم به این نتیجه دست یافتند که نمره دیدگاه کلی اغلب دانشجویان از محیط یاددهی و یادگیری مطلوب و بسیار مطلوب است همچنین بین دیدگاه کلی دانشجویان بر حسب جنسیت، رضایت از رشته تحصیلی و علاقه به رشته تحصیلی از محیط یاددهی و یادگیری تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین حسن آبادی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیق خود با عنوان بررسی درک دانشجویان پزشکی از محیط یادگیری به این نتیجه دست یافتند که کیفیت آموزش از نظر اکثریت دانشجویان نیمه مطلوب ارزیابی و جو کلی آموزشی از نظر دانشجویان در حیطه های پندگانه متأثر از جنس، وضعیت تاهل، سن،

به نقل از فرج پور و همکاران (۱۳۹۵). ارزیابی محیط آموزشی انتخاب شده فاقد پیشینه است و از این منظر می تواند پژوهش حاضر ارزش علمی داشته باشد و نتایج تحقیق جهت بازنگری در سیاستگذاری دانشگاه مورد پژوهش می تواند ارزشمند باشد. در راستای ارزیابی وضعیت محیط آموزشی دانشگاه، این تحقیق درصدد بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی در دانشگاه محقق اردبیلی و پاسخ به سوال مطرح شده زیر می باشد.

دیدگاه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به وضعیت محیط یادگیری و آموزشی چگونه می باشد؟

مواد و روش ها

پژوهش حاضر به لحاظ روش، توصیفی از نوع مقطعی و از حیث هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانشجویان در حال تحصیل دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ به تعداد ۱۱۷۵۱ نفر (۶۰۱۱ نفر دختر و ۵۷۴۰ پسر) تشکیل داده است. روش نمونه گیری به جهت مشخص بودن وضعیت و مشخصات دموگرافی، روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بود و با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان تعداد ۳۷۵ نفر (۱۹۵ دختر و ۱۸۰ پسر) به عنوان نمونه انتخاب گردید. برای گردآوری داده ها در این تحقیق از نسخه ی فارسی پرسشنامه ی محیط آموزشی DREEM استفاده گردید که مشتمل بر ۵۰ سوال در یک مقیاس ۵ درجه ای برای سنجش ابعاد ادراک دانشجویان از یادگیری ۱۲ سوال، ادراک دانشجویان از مدرسین ۱۱ سوال، ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود ۸ سوال، ادراک دانشجویان از جو آموزشی ۱۲ سوال، ادراک دانشجویان از شرایط اجتماعی ۷ سوال می باشد که در مطالعات مختلف از جمله در مطالعات فرج پور و همکاران (۱۳۹۵) پایایی و روایی این پرسشنامه مورد

مطلوب بود. ارتباط معناداری بین جنسیت و جو آموزشی مشاهده شد و دانشجویان مذکر جو آموزشی دانشگاه را مطلوب تر دانستند. کوسونی و همکاران (۲۰۱۲) به این نتیجه دست یافتند که میانگین نمره محیط آموزشی بالاتر از میانگین متوسط می باشد و تحقیق شادریک (۲۰۱۲) در پژوهش خود با عنوان بررسی درک محیط کلاس درس در دانش آموزان روستایی و شهری نشان داد که تفاوت معناداری بین ادراک دانش آموزان از محیط یادگیری واقعی و آرمانی وجود دارد و دانش آموزان دختر برداشت مثبت تری از محیط یادگیری نسبت به دانش آموزان پسر دارند. ناهار و همکاران (۲۰۱۰) به این نتیجه دست یافتند که درک دانشجویان در کل نسبت به محیط یادگیری مثبت می باشد و همینطور میانگین نمرات آنها بالاتر می باشد و نیز ادراکات دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر از محیط آموزشی بالاتر می باشد و همینطور ردوان و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود با عنوان ادراک دانشجویان پزشکی درباره محیط یادگیری در یک دانشکده پزشکی در مالزی به این نتیجه دست یافتند که اداراک دانشجویان نسبت به محیط آموزشی مثبت می باشد. بنابراین بین محیط یادگیری و پی آمدهای ارزشمند از قبیل رضایت، موفقیت دانشجویان رابطه ی آشکار وجود دارد. لذا برای ارتقای کیفیت یادگیری لازم است تا نقاط ضعف محیط یادگیری شناسایی و تقویت شوند و به ادراک دانشجویان در جهت بهبود محیط یادگیری اهمیت بیشتری داده شود. چون با توجه به تأثیرگذار بودن محیط آموزشی در آموزش دانشجویان، آگاهی از ادراک دانشجویان در مورد جو آموزشی، مورد نیاز مسؤولان برنامه ریزی آموزشی می باشد زیرا هم بر کیفیت آموزش تأثیرگذار است و هم برای ارزشیابی برنامه های آموزشی و انجام اصلاحات لازم مورد نیاز می باشد (براون و همکاران ۲۰۱۱؛ العاید و همکاران ۲۰۱۰؛

دونمونه ای مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه) تجزیه و تحلیل شدند.

جدول زیر ادراک دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به وضعیت محیط یادگیری و آموزشی را نشان می دهد.

تایید قرار گرفته است اما در مطالعه حاضر برای تایید پرسشنامه مذکور، روایی و پایایی پرسشنامه مجدداً مورد بررسی قرار گرفت و روایی صوری پرسشنامه توسط محققان تایید و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۸۶) بدست آمد و داده‌ها با استفاده از روش های آماری توصیفی و استنباطی (t تک نمونه ای، t

جدول ۱: نتایج آزمون تی تک نمونه ای در خصوص ادراک دانشجویان از محیط یادگیری و آموزشی

Table 1: Results of one-sample t-test on students' perception of learning and educational environment

sig	T	انحراف استاندارد	میانگین	میانگین از پنج	مولفه ها	
۰/۰۰۰	۹/۵۶۴	۵/۶۴۲۴۰	۳۸/۷۸۶۷	۳/۲۳۲۲	ادراک دانشجویان نسبت به یادگیری	محیط یادگیری و آموزشی
۰/۰۰۰	۱۷/۵۳۰	۶/۶۴۲۷۰	۳۹/۰۱۳۳	۳/۵۴۶۷	ادراک دانشجویان نسبت به مدرسین	
۰/۰۰۰	۱۴/۸۷۱	۵/۳۶۸۳۵	۲۸/۱۲۲۷	۳/۵۱۵۳	ادراک دانشجویان نسبت به توانایی علمی خود	
۰/۰۰۰	۱۵/۴۲۷	۶/۵۳۳۹۹	۴۱/۲۰۵۳	۳/۵۳۳۸	ادراک دانشجویان نسبت به جو آموزشی	
۰/۰۰۰	۱۵/۲۴۸	۴/۳۲۱۳۸	۲۴/۴۰۲۷	۳/۴۸۶۱	ادراک دانشجویان نسبت به شرایط اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۷/۸۸۹	۲۳/۳۰۶۴۶	۱۷۱/۵۳۰۷	۳/۴۳۰۶	محیط یادگیری و آموزشی	جمع کل
* میانگین مفهومی یا نقطه وسط طیف پرسشنامه (۳)						

محیط یادگیری و آموزشی در دانشگاه محقق اردبیلی از وضعیت مناسبی برخوردار است.

جدول ۲ ادراک دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به محیط یادگیری و آموزشی را بر حسب جنسیت و سال تحصیلی نشان می دهد.

ادراک دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به محیط یادگیری و آموزشی بر حسب جنسیت

دو نمونه مستقل پیرامون ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی بر حسب جنسیت t

جدول (۱) نشان می دهد که بالاترین میانگین مربوط به ادراک دانشجویان نسبت به مدرسین (۳/۵۸) و پایین ترین میانگین مربوط به ادراک دانشجویان نسبت به یادگیری (۳/۲۳) است. همچنین نتایج حاصل بیانگر آن است که مقدار آماره t برای محیط یادگیری و آموزشی در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار است یعنی بین میانگین نظری (حد وسط) و میانگین نمرات به دست آمده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا با توجه به بالا بودن همه میانگین از نمره ۳، می توان چنین استنباط کرد که از دیدگاه دانشجویان،

جدول ۲: نتایج آزمون

Table 2: Test results

سطح معناداری	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی
۰/۸۷۲	۰/۱۶۲	۲۵/۲۱۹۱۷	۱۷۱/۷۳۳۳	۱۸۰	پسر
		۲۱/۴۵۴۱۰	۱۷۱/۳۴۳۶	۱۹۵	دختر

های به دست آمده حاکی از آن است که آماره t برابر با ۰/۱۶۲ و سطح معناداری حاصل برابر با ۰/۸۷۲ درصد

نتایج جدول ۲ نشان می دهد که میانگین ادراک دانشجویان پسر نسبت به محیط یادگیری و آموزشی برابر با (۱۷۱/۷۳) و میانگین ادراک دانشجویان دختر نسبت به محیط یادگیری و آموزشی برابر با (۱۷۱/۳۴) است، یافته-

پسر دیدگاه مشابهی در خصوص محیط یادگیری و آموزشی دارند. ادراک دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به محیط یادگیری و آموزشی بر حسب سال تحصیلی

است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین ادراک دانشجویان بر حسب جنسیت، نسبت به محیط یادگیری و آموزشی تفاوت معنادار وجود ندارد و دانشجویان دختر و

جدول ۳: توصیف آماری ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی بر حسب سال تحصیلی

Table 3: Statistical description of students' perceptions of learning and teaching environment by academic year

سال تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	میزان معناداری
سال اول	۱۴۴	۱۷۵/۲۸۴۷	۲۵/۸۳۰۷۲	۲/۳۸۶	۰/۰۶۹
سال دوم	۱۲۹	۱۷۰/۴۳۴۱	۱۹/۶۲۷۷۲		
سال سوم	۵۸	۱۶۶/۷۵۸۶	۲۳/۴۷۴۷۴		
سال چهارم	۴۴	۱۶۸/۷۵۰۰	۲۳/۲۱۳۹۹		

داده های جدول ۳ نشان می‌دهد که در ادراک نسبت به محیط یادگیری و آموزشی در بین دانشجویان بر حسب سال تحصیلی تفاوت معنی دار وجود ندارد چون مقدار F به دست آمده (۲/۳۸۶) در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست. اگر چه بر اساس داده های میانگین می‌توان گفت که دانشجویان سال اول دیدگاه بهتری در خصوص محیط یادگیری و آموزشی نسبت به دانشجویان سال های دیگر دارند.

است. همینطور با تحقیق حسن آبادی و همکاران (۱۳۹۶) که کیفیت آموزش را از نظر اکثریت دانشجویان نیمه مطلوب ارزیابی کردند ناهمسو و ناهمخوان می‌باشد. یکی از دلایل این ناهمسویی احتمالاً مربوط به محیط آموزشی تحت ارزیابی است. از آنجایی که جو آموزشی بر رضایتمندی و موفقیت دانشجویان اثرگذار است لذا تلاش برای دریافت بازخورد مستمر از دانشجویان درباره‌ی دیدگاهشان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی امری ضروری است. همچنین ارزشیابی محیط یاددهی و یادگیری در ارتقای کمی و کیفی آموزش از ارکان اساسی و مهم بوده و بر اساس نتایج این مطالعه می‌توان نقاط ضعف و وقت را شناسایی نموده و با تقویت جنبه‌های مثبت و اصلاح نارسایی‌ها، در تحول و اصلاح نظام آموزشی گام برداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر ارزیابی محیط یادگیری و آموزشی دانشگاه بر اساس دیدگاه دانشجویان است بر اساس نتایج بدست آمده در پاسخ به سؤالات تحقیق، بالاترین میانگین مربوط به دیدگاه دانشجویان نسبت به مدرسین و پایینترین میانگین مربوط به ادراک دانشجویان نسبت به یادگیری است. همچنین نتایج حاصل بیانگر آن است که مقدار آماره t برای محیط یادگیری و آموزشی در سطح اطمینان ۰/۰۵ معنادار است، لذا می‌توان گفت که محیط یادگیری و آموزشی در دانشگاه محقق اردبیلی از دیدگاه دانشجویان دارای وضعیت مطلوب و بالاتر از میانگین است. نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیق حسینی و همکاران (۱۳۹۷)، ذوالفقاری و بیجاری (۱۳۹۴)، فغانی و همکاران (۱۳۹۲)، سلیمان و همکاران (۲۰۱۷)، ردوان و همکاران (۲۰۱۴)، کوسونی و همکاران (۲۰۱۲) و نهار و همکاران (۲۰۱۰) همسو و همخوان

اگرچه دانشجویان در این تحقیق وضعیت محیط یاددهی و یادگیری را بالاتر از میانگین نظری ارزیابی کردند ولی هنوز تا رسیدن به یک محیط یادگیری مساعد و مطلوب فضا برای بهبودی وجود دارد. لذا برای بهبود و اصلاح محیط یادگیری اقداماتی مانند برگزاری گارگاه‌های توسعه حرفه‌ای و شخصی، در دسترس بودن اساتید به عنوان منبع دانش در خارج از کلاس برای یادگیری مسؤولانه، اجرای جلسات درسی به صورت یادگیری مسأله محور و دادن پروژه‌های دانشجویی کوتاه مدت برای تشویق دانشجو به عنوان یادگیرنده مستقل پیشنهاد می‌شود.

کلاس‌ها و کاربردی کردن محتوی آموزشی می‌تواند مثر ثمر باشد. ایجاد نظام حمایتی مناسب، توجه به امر مشاوره‌ی آموزشی دانشجویان و تأمین تسهیلات و امکانات آموزشی مطلوب می‌تواند به بهبود ادراک دانشجویان محیط یادگیری و آموزشی کمک نماید. از آنجایی که محیط یادگیری و آموزشی قویاً بر رضایتمندی و موفقیت دانشجویان اثر می‌گذارد، از این رو تلاش برای دریافت بازخورد مستمر از دانشجویان می‌تواند در باره برداشت آنان از محیط یادگیری و آموزشی مؤثر باشد.

به طور کلی، توجه بیشتر به محیط یادگیری و آموزشی و برنامه ریزی دقیق‌تر برای بهبود وضع آموزشی از طرف مسئولان دانشگاه و خود ارزیابی‌های مداوم آموزشی، ضروری به نظر می‌رسد.

پیشنهاد می‌شود درک دانشجویان از محیط‌های یادگیری و آموزشی به‌طور منظم، برای مثال در پایان هر سال تحصیلی، اندازه‌گیری شود تا فضای سالم و مؤثری جهت یادگیری در محیط یادگیری و آموزشی ایجاد شود. به پژوهشگرانی که علاقمندند درباره محیط یادگیری و آموزشی به پژوهش بپردازند، پیشنهاد می‌شود این پژوهش را در دانشجویان دانشگاه‌های مختلف بررسی کنند تا جامعیت نتایج بررسی گردد.

References

- Aghamolaei, T, Fazel, I .2010, Medical students' perceptions of the educational environment at an Iranian Medical Sciences University, *BMC Medical Education*, Vol.10, No.1, pp.87.
- Al-Ayed, IH, & Sheik, SA. 2008, Assessment of the educational environment at the college of medicine of King Saudi University, Riyadh, *Eastern Mediterranean health Journal*, Vol. 14, No.4, Pp. 953-959.
- Akbari, B. & et al. 2016, Evaluation of perception of learning environment as one of the constituents of hidden curriculum in Birjand University of

همچنین طبق نتایج به دست آمده، بین ادراک دانشجویان بر حسب جنسیت و سال تحصیلی نسبت به محیط یادگیری و آموزشی، تفاوت معنادار وجود ندارد نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات حسینی و همکاران (۱۳۹۷)، حسن آبادی و همکاران (۱۳۹۶)، اکبری بورنگ و همکاران (۱۳۹۵)، ذوالفقاری و بیجاری (۱۳۹۴)، جلیلی و صحبایی (۱۳۹۳) و محمدی و محمدی (۱۳۹۲) همسو و همخوان بوده‌و با تحقیقات محمدی و محمدی (۱۳۹۳)، فغانی و همکاران (۱۳۹۲)، کوسونی و همکاران (۲۰۱۲)، شادریک (۲۰۱۲) و ناهار و همکاران (۲۰۱۰) ناهمسو و ناهمخوان است.

با عنایت به اینکه محیط یادگیری و آموزشی زمینه‌ای است که دانشجویان از آن به عنوان یک ابزار استفاده می‌کنند تا به یادگیری و عملکرد مطلوب برسند، به همین دلیل نیز با کیفیت و عملکرد تحصیلی دانشجویان در ارتباط است. بر این اساس درک و شناخت مسائل محیط یادگیری و آموزشی و عوامل مرتبط با آن برای دگرگونی، تعدیل و مدیریت برنامه‌های آموزشی امری ضروری است و برنامه ریزان و مدیران ارشد برای ارتقای سلامت و عملکرد تحصیلی دانشجویان باید با برگزاری دوره‌های آموزشی هم برای استادان و هم برای دانشجویان و با به کارگیری درست اصول طراحی آموزشی و فراهم کردن فرصت‌های برای انتخاب و تصمیم‌گیری و ایجاد فضای یادگیری چالش برانگیز بر اداراک هرچه بهتر محیط یادگیری و آموزشی دانشجویان کمک کنند. در کل با توجه به مطالب گفته شده و نتایج به دست آمده پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

نتایج این مطالعه نشان داد که ادراک دانشجویان از محیط یادگیری و آموزشی در حد خوبی است ولی با این حال فضا برای بهبودی و اصلاح در همه ابعاد محیط آموزشی وجود دارد، لذا برای ارتقا و بهبودی در زمینه یادگیری استفاده از روش‌های نوین آموزش (مثل یادگیری مبتنی بر حل مسأله، مشارکت دادن دانشجویان در مباحث درسی و ...) ایجاد انگیزه در دانشجویان برای شرکت در

- Medical Sciences*, Vol 16, Pp. 465-478. [In Persian].
- Jalili, Z. & Sahbayi, F. 2014, Evaluation of Educational Environment Based on DREEM Model from the Perspective of Clinical Psychology Students of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch, *Journal of Medical Education Development Studies Center*, Vol 11, No 4, Pp.464-470. [In Persian].
- Khoshgoftar, ZSA 2014, Comparative Study of the Performance Appraisal Systems for Academic Members' Performance Appraisal Systems in the Various Universities in around the World According to the Diagnostic Model: A Qualitative Research, *Studies in Development of Medical Education*, Vol.23, No.1, pp.75-89.
- Kossioni, A. et al. 2012, Students' Perceptions of The Educational Environment In A Greek Dental School, As Measured By DREEM. *European Journal of Dental Education*; 16(1): Pp.73-8.
- Menaka, DS, et al . 2010, Students' perception of the educational environment in a Medical Faculty with an innovative curriculum in Sri Lanka, *South-East Asian Journal of Medical Education*, Vol.4, No.1, pp.9-16.
- Mohammadi, A. & Mohammadi, J. 2013, Students perception of learning and teaching environment in Zanjan University of Medical Sciences. *Journal of Medical Education Development*, Vol. 6, No. 11, Pp. 50-60. [In Persian]
- Mohammadi, A. & Mohammadi, J. 2014, Investigating the Viewpoints of Academic Members about the Learning Environment of Zanjan University of Medical Sciences, *Journal of Medical Education Development*, Vol. 7, No. 15, Pp. 117-126. [In Persian].
- Medical Sciences* students. *Journal of Yazd Medical Education Research and Development Center*, Vol 11, No4, Pp.340-351. [In Persian].
- Bloom, B. 1964, *Stability and change in human characteristics*. New York, John Wiley & Sons.
- Brown, T, Williams, B, Lynch, M . 2011, The Australian DREEM: evaluating student perceptions of academic learning environments within eight health science courses, *International Journal of Medical Education*.
- Demirören M, et al. 2008, Perceptions of students in different phases of medical education of educational eEnvironment: Ankara University Faculty of Medicine. *Medical Education*.; 13:pp8.
- Faghani, M. et al. 2013, Investigating Students' Viewpoints about Educational Climate (DREEM) at Golestan University of Medical Sciences, *Journal of Medical Education Development*, Vol6, No. 12, Pp. 43-50. [In Persian].
- Farajpour, A. et al. 2016, Evaluation of Nursing Students' Perception of Learning Environment - Using DREEM Model in Islamic Azad University of Mashhad, *Journal of Medical Education Development Studies Center*, Vol 7, No. 2, Pp.195-203. [In Persian].
- Genn, J. 2001, Curricular environment, climate, quality and changes in medical education: unifying perspective, *Medical teacher*, Vol. 23, Pp.337-344.
- HasanAbadi, M.; Zare Bidaki, M. & Rezaeiyan, M. 2017, Assessment of Medical Students' Perceptions of Learning Environment in Rafsanjan University of Medical Sciences, *Journal of Rafsanjan University of*

- Shadreck, M. 2012, Zimbabwean Science Students' Perceptions of Their Classroom Learning Environments and Attitude towards Science. *Mediterranean center of social and Educational research* ;Vol. 3(11): P.415.
- Wang, J, Zang, S Fau, Shan, T . 2011, Dundee Ready Education Environment Measure: psychometric testing with Chinese nursing students. (1365-2648 (Electronic)).
- Zolfegari, H.R. & Bijari, B. 2015, Medical Students' Viewpoints from Clinical Learning Environment of Educational Hospitals Covered by Birjand University of Medical Sciences Based on DREEM Model, *Journal of Birjand University of Medical Sciences*, Vol22, No 4, Pp.368-374.[In Persian].
- Nahar N, et al. 2010, Students' Perception of Educational Environment of Medical Colleges in Bangladesh. *Bangabandhu Sheikh Mujib Medical University (BSMMU)*; 3(2): 97-102.
- Redhwan A Al-N, et al. 2014, the Malaysia DREEM: Perceptions of Medical Students about the Learning Environment in a Medical School in Malaysia. *Adv Medical Educational Practice*, Vol. 5: Pp.177-84.
- Riquelme, A. 2009, Measuring students' perceptions of the educational climate of the new curriculum at the Pontificia Universidad Católica de Chile: performance of the Spanish translation of the Dundee Ready Education Environment Measure (DREEM), *Educ Health (Abingdon)*, Vol.22, No.1, Pp.112.
- Seif, A. A. 2012, *Modern Educational Psychology: Learning and Instruction Psychology*. Tehran, Doran Press. [In Persian].

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال یازدهم، شماره ۲، پاییز ۹۹

ارزیابی محیط یادگیری و آموزشی دانشگاه بر اساس دیدگاه دانشجویان (مطالعه موردی دانشگاه محقق اردبیلی)

طاهر یحیوی: دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

یوسف نامور*: عضو هیات علمی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر به منظور ارزیابی محیط یادگیری و آموزشی دانشگاه بر اساس دیدگاه دانشجویان (مطالعه موردی دانشگاه محقق اردبیلی) انجام شده است. روش تحقیق حاضر، توصیفی از نوع مقطعی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی تشکیل داد که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به تعداد ۳۷۵ نفر دانشجو انتخاب شدند. اطلاعات موردنیاز از طریق پرسشنامه محیط یادگیری و آموزشی جمع‌آوری شد، سپس داده‌ها با استفاده از آزمون‌های (t تک نمونه‌ای، t دو گروه مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه) و با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. بر اساس نتایج به دست آمده، محیط یادگیری و آموزشی در دانشگاه محقق اردبیلی از دیدگاه دانشجویان دارای وضعیت مناسبی می‌باشند، طبق نتایج بین دیدگاه دانشجویان برحسب جنسیت و سال تحصیلی نسبت به محیط یادگیری و آموزشی، تفاوت معنادار وجود ندارد، اما بین ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری و آموزشی برحسب مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، دانشکده، سن و وضعیت تأهل تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

واژگان کلیدی: محیط یادگیری، محیط آموزشی، ادراک دانشجویان، دانشگاه محقق اردبیلی.

***نویسنده‌ی مسئول:** عضو هیات علمی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

Email: yosefy650@yahoo.com